

Sait Yazıcıoğlu: Alevilik Meselesi Diyalog İle Çözömlenebilir

Röportaj: Ramazan AKKIR*

alevilik meselesinin konuşulması demek aynı zamanda Diyanetin konuşulması ve tartışmaya dahil olması demektir. Cumhuriyet tarihinin en kadim kurumlarından olan Diyanetin Alevi sorununa bakışı bu sorunun çözümlenmesinde vazgeçilmez öneme sahiptir. Bizler bu amaç doğrultusunda Sait Yazıcıoğlu ile Alevilik meselesini konuştuk. Alevilik ve diğer tüm sorunların demokratik nezaket ve karşılıklı anlayış çerçevesinde çözümlenmesi gerektiğini vurgulayan Yazıcıoğlu, şimdiye kadar ihmal edilen tüm sorunların müzakere edilerek toplumsal barışın yeniden tesis edilebileceğini söyledi.

Alevilik nedir?

Alevilik İslam temelli bir "referans kalıbı" olup Anadolu coğrafyasındaki belli başlı inanç, kültür ve geleneklere kendini açarak zenginleşen özgün bir hayat tarzıdır. Ana mihver İslam olan Aleviliğin, daha çok bölgesel unsurlardan beslenen doğası, onun senkretik ve eklektik özelliklerini yansıtmaktadır. Aslında Aleviliği öncelikli olarak halk katında billurlaşan tipik bir İslam yorumu olarak kabul etmek gerekir. İslami geleneğin teolojik ve kurumsal deneyimlerinin kıyısında kendine has bir merra bulan Alevilik, diğer geleneklerdeki pek çok özelliklerle de buluşma imkânına sahip olmuştur.

Hem İslam öncesi Türk mirası hem de İslamlaşma sürecinde karşılaşılan dinî ve kültürel gelenekler Aleviliğin bugün bile tamamlanmamış sayılan harcına dâhildir. Onun bu özelliği başta akademik çalışmalarda; olmak üzere pek çok alanda sonu gelmez tartışma ve kargaşayı harekete geçirmiştir. Referans dünyasındaki bu çeşitlilik, Alevilikte farklı bir damar bulmaya çalışanları tahrik etmiş olmalıdır. Bu nedenle Aleviliğin gerçekte ne olduğuna ilişkin bir tanımlanma, bugün neredeyse içinden çıkılmaz bir sorun hâline getirilmiş durumdadır. Tanımlama zorunludur ancak kabul etmek gerekir

* Değerler Eğitimi Merkezi,
r_akkir@hotmail.com

ki sorunun her şeyden önce Alevilerin inisiyatif ve sorumluluğunda ele alınıp sağlam bir karara bağlanması gerekir. Bununla birlikte ihmal edilmemesi gereken bir diğer nokta da Aleviliğin senkretik karakterinin, bugün tüm Alevileri tatmin edip kuşatabilecek bir tanımlamaya izin vermediğidir. Her şeye rağmen tanımlamanın bir gerilim konusu olmaktan çıkarılması için Alevi kanaat önderleri, araştırmacı ve entelektüellerinin geleneksel müktesebatı da hesaba katarak, mevcut kargaşayı gidermeleri gerekir. Bu konuda hem Alevilerin hem de genel akademik ilginin temel kaynaklarla irtibat kurma konusunda gerekli hassasiyete sahip olmaları gerekir. Bu sorumluluk duygusu belli başlı problemlerin aşılmasında hiç kuşkusuz hepimiz için mesafe kazandıracaktır.

Öte yandan Alevilerle Sünniler arasındaki farklara olduğu kadar ortaklıklara da vurgu yapmak

ve Hacı Bektaş Veli'den mülhem bir Anadolu Müslümanlığının kristalize olmuş örneklerini yaşatmaktadır. Bu geleneğin Sünni ya da Alevi varyantlarında ortaya çıkan farklılaşmalar, sonuçta İslam geleneğinin birbirinden farklı güzergâhlarında nasıl içselleştirilebileceği konusunda birtakım işaretler sunmaktadır. Özelde Hz. Ali'de genelde bütün bir Ehl-i Beyt'te yoğunlaşan ve tarifsiz bir sevgi ve teslimiyet içinde, varlığını dedeler üzerinden günümüze taşıyan Alevilik, Anadolu ölçeğinde ortaya koyduğu birbirinden farklı yaşama üslup ve desenleriyle; inanç, kültür ve ritüel farklılıklarıyla bu toprakların ortak mensubiyetinden beslenmektedir. Kerbela'da Ehl-i Beyt'in uğradığı zulüm haklı olarak Alevilerde her daim yeniden tazelenen bir infiale yol açmıştır. Alevilerin Hz. Peygamber'den başlayarak Hz. Ali üzerinden günümüze tevarüs ettirdikleri şifahi gelenek,

Alevilerle Sünniler arasındaki farklara olduğu kadar ortaklıklara da vurgu yapmak gerekir. Entelektüel ve bilimsel duyarlılıkları, anlamak için çok kere farklılıklara göz gezdirmeyi gerekli görürler bu dikkat oldukça önemlidir; ancak birlikte yaşamının olmazsa olmaz şartlarından biri ortaklıkları hatırlamak ve onları da ihmal etmemektir.

gerekir. Entelektüel ve bilimsel duyarlılıkları anlamak için çok kere farklılıklara göz gezdirmeyi gerekli görürler bu dikkat oldukça önemlidir; ancak birlikte yaşamının olmazsa olmaz şartlarından biri de her şeyden önce taşıyageldiğimiz ortaklıkları hatırlamak ve onları da ihmal etmemektir. Gerçi Alevilik, görünürdeki farklılıklara rağmen gerçekte diğer müslüman geleneklerle aynı statü içinde varlığını idame ettirmekte her zaman ısrarlı olmuştur. Eğer illa bir farktan söz edilecekse bunlar İslam'ı yorumlama düzeyindeki farklılıklarla sınırlı olacaktır ki bu da oldukça makul karşılanmalıdır. Nihayet ortak köklere sahip olarak farklılaşan bir aidiyet zincirinden söz etmek pekâlâ mümkündür.

Aleviler sufi silsilelerini fazlasıyla andıran yapılanmalarıyla, gerçekte Ahmet Yesevi'den

İslam'ın hüznü ve trajik kimi olaylarına eleştirel bir sadakatle bakmamıza imkân vermektedir.

Türkiye'de Alevilik tartışmalarının Diyanet ile birlikte ele alınmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? (Cemevlerinin ibadethane olarak kabul edilmesi, Alevi köylerine cami yapılması, Diyanet bünyesinde Alevilere yer verilmesi, Alevi dedelerinin yetiştirilmesi vs.)

Diyanet İşleri Başkanlığı, statüsü kanunda açıkça belirlenmiş bir kurumdur.

Din alanını her türlü siyasetin olduğu kadar her türlü dinî bölünme ve

ayrışmanın da dışında hatta üstünde tutmak gerekir. Zaten Diyanet de bu gerekçelerle kurulmuş ve kurumsallaşmasını söz konusu öncelikler etrafında

gerçekleştirmiştir. Bu nedenle, Alevileri Diyanet İşleri Başkanlığı kapsamında ele alıp değerlendiren her perspektifin, sonuçta söz konusu kurumun rol ve işlevleri konusundaki kısıtlı bilgilerden hareket ettiğini belirtmek gerekir. Oysa Diyanet, her türlü mezhep ölçüsünün üstünde, inanç farklılıklarından bağımsız bir şekilde bütün Müslümanlar için geçerli olacak, kuşatıcı bir dinsellik teması içinde yapılanma çalışmalarını sürdürmektedir.

Öte yandan Aleviliği bir müstakil din olarak göstermeye çalışanlar kadar onu bir mezhep olarak yansıtanlar da sonuçta Diyanet'in bütün bunların üstünde kalma konusundaki ısrarının hikmetini fark etmemiş görünüyorlar. Kabul etmek gerekir ki Alevilerin infialleri de ihmal edilmemesi gereken sorunlarından kaynaklanmaktadır. Karşılıklı ihmaller ve sık tekrarlanan hak ihlalleri, her zaman istismara müsait yeni bir tarihsellik üretmiştir. Birbirine hısmımlıkları aşikâr olan bir ilişki biçiminden huzursuz olanlar, bu ilişkiyi tersyüz edecek şekilde yeni birtakım husumetlere kapı aralamışlar ve hısmımlıkları hasımlıklara döndürme çabası içine girmişlerdir; ancak sorunun çözümünü Diyanet'te aramak, Cumhuriyet'imizin 86 yıllık kazanımları arasında olgunlaşmış bir yapıyı gündelik siyasi argümantasyona peşkeş çekmek demektir. Alevilerin taleplerini yerine getirmek her şeyden önce devletin öncelikleri arasında yer almaktadır. İdeolojik ve sembolik tartışmalarla kurumlarımızı zaafa uğratmak yerine mevcut sorunlarımızı nasıl çözebileceğimiz konusunda derin müzakere ve tartışmalara duyduğumuz ihtiyaçları dillendirmeliyiz.

Sayın Başbakan son dönemlerdeki konuşmalarında, önümüzdeki dönemde Alevilerin sorunlarının çözümüne dair yeni açılımların yapılacağını işaretlerini veriyor. Hükümet nasıl bir açılım düşünüyor? Alevi vatandaşlarımız Hükümetten ne bekliyorlar?

Alevilerin Hükümetimizden beklentileri bütün kamuoyunun bilgisi dahilindedir. Sorunlarının çözümünü devletten beklemeleri son derece yerinde ve olumlu bir gelişmedir. Hiç kuşkusuz bu taleplerin her biri tartışmaya değerdir. Aklın yolu, mevcut sorunları evrensel açılımları dikkate alan ve yasaların sınırlarını gözetken bir sorumluluk içinde çözmekten geçer. Bu konuda hem Alevilerin hem de devletin sorunları doğru bir şekilde kavramasının önündeki engelleri aşmak gerekir. Maalesef bugün

ne devlet ne de Alevi ve Sünni kamuoyu, sorunu kavrama konusunda gerekli olan soğukkanlılığı ve ciddiyeti seferber etme konusundaki adımlarıyla birbirlerini ikna ve tatmin edememişlerdir.

Hükümetimiz bu alandaki kısıtlılıkları aşma yolunda her zaman pozitif bir gayret içinde olmuştur. Bu duyarlılığımız kesintisiz bir şekilde devam edecektir. Tarihe mal olmuş sorunları bir çırpıda çözmek mümkün değildir, bir sorunu çözüme kavuşturmak adına başka yeni sorunlar yaratmak da akıl kârı değildir. Çözüm yolu; iyi niyet, suhulet ve tefekkürden geçmektedir. Toplumu ayrıştırmadan, barışı gündelik hayatın biricik unsuru hâline getirmek şartıyla her vatandaşın isteği, niteliği ne olursa olsun kayda değerdir. Bu çerçevede Aleviler de her zaman derin bir sadakatle bağlı oldukları devlet karşısında taleplerinin akıbetini sorma hakkına sahiptirler.

Avrupa'da Alevilik ile ilgili yaşanan gelişmelerin Türkiye'de muhtemel yansımaları nasıl olabilir? (Alevilik Din dersi uygulaması örneği ve Türkiye'deki Din dersi tartışmaları)

Bu sorunların her biri demokratik nezaket, hoşgörü ve karşılıklı anlayış çerçevesinde çözülebilir. Ülkemizin laik, demokratik ve üniter yapısı içinde şimdiye değin şu ya da bu gerekçeyle ihmal edilmiş konuları, şimdi yeniden ve kararlılıkla konuşmaya başladıkça, müzakereyi toplumsal barış ve diyalogun esas ögesi saydıkça mesafe alacağımızdan eminim. ■